

їхнього словникового запасу використання жестової мови дає можливість більш якісному розумінню інформації учнями на будь-яких етапах навчально-виховного процесу і відіграє важливу роль у когнітивному розвитку учнів з порушеннями слуху. Задоволеність індивідуальних потреб учнів у доступному й ефективному методі навчання, який враховує можливості дитини й реалізацію її освітніх прав, і є метою двомовного навчання дітей з порушеннями слуху в закладі. До часу, коли учні напрацюють достатній словник для повноцінного сприймання мови на слух, саме білінгвальний метод навчання забезпечує розвиток когнітивних, суспільних та мовних здібностей дітей. Саме в цьому випадку жести мови, як повноцінна лінгвістична система, при грамотному використанні її з вербальною мовою є інноваційним підходом у навчанні дітей з порушеннями слуху й здатна допомогти учням усвідомити складний світ, мотивувати їх до навчання та засвоєння навчального матеріалу. Головним чином матеріал (слово, фраза, запитання) дається учням на слух (двічі), потім (за необхідністю) – слухо-зорово, потім дактилем виправляється закінчення або наголос і тільки потім, за необхідністю, використовується жести мови як допомога для розуміння учнями змісту матеріалу.

Подальший розвиток мовленнєвої діяльності учнів здійснюється на основі моделювання мовленнєвих ситуацій, які сприяють виникненню мовленнєвої потреби та бажанню спілкуватись мовою. Учитель початкових класів та сурдопедагог завжди працюють у тісній співпраці з вихователем ГПД та батьками, надають слова, зразки повідомлення, тексти для опрацювання. Робота з корекції вимови та розвитку слухового сприймання здійснюється упродовж усього навчально-виховного процесу на основі диференційованого підходу та можливості реалізувати повною мірою індивідуальний підхід, враховуючи різноманітні слухові особливості учнів з порушеннями слуху.

Висновки. Отже, враховуючи інновації в методичних підходах при навчанні дітей з порушенням слуху, а саме корекційну спрямованість та дидактичні принципи, єдність педагогічного впливу, високоякісно та ефективно здійснюється корекція вимови та розвиток слухового сприймання на кожному етапі навчання та виховання дитини. Цілеспрямована спільна робота всіх членів колективу Центру є основою отримання високих результатів у навчанні та формуванні правильного зв'язного мовлення дітей, які мають порушення слуху.

Література:

1. Качуровська О.Б. Аналіз спеціального програмного забезпечення для корекції порушень мовлення у дітей [Текст] / О.Б. Качуровська // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 19. Корекційна педагогіка та психологія: Зб. Наукових праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. – Випуск 1 – С. 218–224.
2. Кульбіда С.В. Стан використання і вивчення жестової мови в Україні / Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми сучасної спеціальної освіти (українсько-канадський досвід)» [Текст] / С.В. Кульбіда. – Київ–Едмонтон, 2004. – С. 63–67.
3. Миронова С.П. Основи корекційної педагогіки: навч.-метод. посіб. [Текст] / С.П. Миронова, О.В. Гаврилов, М.П. Матвеева / [за заг. ред. С.П. Миронової]. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка, 2010. – 264 с.
4. Полякова Г. Розвиток творчого потенціалу учнів засобами групової роботи на уроці [Текст] / Г. Полякова // Психолог. – 2006. – № 3. – С. 13–18.
5. Савченко М.А. Вчимося говорити і читати. [Текст] / М.А. Савченко. – К., 1997. – С. 164–166.
6. Сухенко Т.П. Причини неуспішності учнів і шляхи їх подолання [Текст] / Т.П. Сухенко // Завуч. Усе для роботи. – 2011. – № 1/2. – С. 9–26.

Альона Вітченко (Чернігів, Україна)

ПОНЯТТЯ ЗДОРОВ'Я ЯК МЕДИКО-БІОЛОГІЧНА І СОЦІАЛЬНА КАТЕГОРІЯ

У статті зазначається, що здоров'я людини може розглядатися як інтегративна характеристика особистості, що охоплює як її внутрішній світ, так і всю своєрідність взаємин з оточенням і включає в себе фізичний, психічний, соціальний і духовний аспекти. При цьому його не слід розглядати як самоціль, воно є фактором працездатності та гармонійного розвитку людини, засобом найбільш повної реалізації її життєвого потенціалу.

Ключові слова: здоров'я, стан, життєздатність, складові здоров'я, соціальний, категорія.

Сучасні наукові дані свідчать про те, що здоров'я людини є складним феноменом, який можна розглядати як філософську, соціальну, економічну, біологічну, медичну категорію, як індивідуальну і суспільну цінність, явище системного характеру, динамічне, що постійно взаємодіє з довкіллям, яке, у свою чергу, постійно змінюється [12].

Згідно із результатами досліджень Інституту педіатрії, акушерства та гінекології АМН України, в останні роки значно погіршився стан здоров'я дітей молодшого шкільного віку. Так, 70% дітей, які готуються йти до школи, вже мають порушення стану здоров'я, а 30% – хронічні захворювання. Більшість дітей цього віку мають розумову та фізичну працездатність, що не відповідає їхньому фізичному та психічному навантаженню в школі. Серед факторів, що сприяють зниженню рівня дитячого здоров'я, медики визначають значне навчальне навантаження, стресові ситуації, зниження рухової активності, нераціональне харчування, недотримання режиму дня тощо. Але, незважаючи на цінність, яку має здоров'я, це поняття з давніх часів не мало конкретного наукового визначення і наразі існують різні підходи до його визначення. При цьому більшість авторів, філософів, медиків, психологів (Ю.А. Александровський, 1976; В.Х. Василенко, 1985; В.П. Казначеев, 1975; В.В. Ніколаєва, 1991; В.М. Воробйов, 1995), погоджуються в тому, що зараз немає єдиного, загальноприйнятого, науково обґрунтованого поняття «здоров'я індивіда». Отже, мета статті полягає у систематизації та аналізі визначення дефініції «здоров'я» на основі аналізу наукової літератури.

Виклад основного матеріалу. Здоров'я – важливий фактор працездатності і гармонійного розвитку дитячого організму. В усі часи непересічну цінність людини й суспільства становило фізичне і психічне здоров'я. Ще в давнину воно тлумачилося лікарями та філософами як головна умова вільної діяльності людини, її досконалості. Брехман, основоположник науки про здоров'я (валеології), визначає здоров'я як здатність людини зберігати відповідну до віку стійкість в умовах різких змін кількісних і якісних параметрів триєдиного потоку сенсорної, вербальної і структурної інформації. Вчений підкреслює, що здоров'я – це не відсутність хвороб, а фізична, соціальна та психологічна гармонія людини, доброзичливі відносини з іншими людьми, з природою і самим собою. Він пише, що «здоров'я людини – це здатність зберігати відповідну віку стійкість в умовах різких змін кількісних і якісних параметрів триєдиного джерела сенсорної, вербальної і структурної інформації» [4]. На думку академіка М. Амосова, здоров'я організму визначається й оцінюється максимальною тривалістю функцій органів при збереженні якісної границі. У 1948 році ВООЗ дала таке визначення: «Здоров'я – це стан повного фізичного, душевного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб або фізичних вад». Донині ніяких уточнень і змін до цього визначення не було внесено. Незважаючи на різні нові визначення і пропозиції, дефініція здоров'я ВООЗ залишається важливою вказівкою на те суттєве, що є здоров'ям людини [7]. Е. Буліч, І. Мурахов вказують, що існує понад 300 дефініцій здоров'я. Критичне осмислення великої кількості визначень стану здоров'я свідчить про те, що це поняття багатобічне і має різні тлумачення, які потребують конкретизації та певної визначеності [5]. С.В. Попов вважає, що абсолютне здоров'я є абстракцією і, крім того, що це визначення спочатку виключає людей, які мають які-небудь (вроджені або набуті) фізичні дефекти, навіть у стадії компенсації [13]. В.П. Казначеев трактує здоров'я як процес збереження і розвитку біологічних, фізіологічних і психічних функцій оптимальної працездатності, соціальної активності людини при максимальній тривалості життя [9].

Останнім часом усе більшої ваги набувають дослідження, в яких поняття «здоров'я» розглядається з точки зору системного підходу. Так, Г.Л. Апанасенко зазначає, що людина – це система з пірамідальним принципом побудови, у якій необхідно виділяти три рівні – нижчий (тілесний), середній (психічний) і вершину (духовний) елемент [1]. Як зазначає Г.Л. Апанасенко, нова феноменологія здоров'я виділяє три рівні здоров'я – безпечний, межовий (донозологічна форма) і рівень становлення патологічного процесу. Необхідність повернення індивіда до безпечного рівня здоров'я – це заповідь формування кожної нації зокрема і здоров'я населення світу загалом. Як вважає О.І. Міхеєнко, «здоров'я – це завжди результат взаємодії особистості й оточення, яке не можна зрозуміти без комплексного вивчення біосоціального феномена людини». Автор вказує, що «безуспішність спроб створити єдину погоджену думку пояснюється тим, що здоров'я людини являє собою складну понятійну конструкцію, у якій досить важко коротко й однозначно виділити багатогранні її сторони» [10]. А. Іванюшкін пропонує три рівні для опису цінності здоров'я: 1) біологічний – початкове здоров'я припускає досконалість саморегуляції організму, гармонію фізіологічних процесів і, як наслідок, мінімум адаптації; 2) соціальний – здоров'я є мірою соціальної активності, діяльного відношення людини до світу; 3) особовий, психологічний – здоров'я є не відсутність хвороби, а швидше заперечення її в сенсі подолання. Здоров'я тут є не тільки станом організму, але «стратегією життя людини» [14]. На думку Н. Башавець, доцільно виокремлювати й четвертий рівень опису цінності здоров'я – педагогічний, коли здоров'я слугує мірою цілеспрямованої діяльності викладача в цьому напрямі [2]. Світова наука розробила цілісний погляд на здоров'я як феномен, що інтегрує принаймні чотири його складові – фізичну, психічну (розумову), соціальну (суспільну) і духовну. Всі ці складові невід'ємні одна від одної, взаємопов'язані і саме у сукупності визначають стан здоров'я людини [14]. У кожного вони

доповнюють одна одну, взаємоузгоджуються, утворюючи цілісність, своєрідне явище – феномен індивідуального здоров'я. Завдяки цьому людина живе, визначає свої потреби й можливості, планує свої дії задля збереження життя і зміцнення свого здоров'я та здоров'я інших [8].

Фізичне здоров'я визначають такі чинники, як індивідуальні особливості анатомічної будови тіла, фізіологічні функції організму в різних умовах, довкілля, генетична спадковість, рівень фізичного розвитку органів і систем організму [11]. Психічне здоров'я включає в себе здатність адекватно оцінювати і сприймати свої почуття й відчуття, свідомо керувати емоціями. Будучи врівноваженою особистістю, людина здатна протистояти стресовим навантаженням, знаходити безпечні виходи для негативних емоцій. Вона володіє інтелектом, який дозволяє їй пізнавати світ і правильно орієнтуватися в ньому, досягати своїх цілей, успішно вчитися і працювати, розвивати духовний потенціал [15]. Духовна складова здоров'я характеризується здатністю людини співчувати, співпереживати, надавати допомогу іншим, чинити добро. Це вміння бачити прекрасне в довкіллі та в собі, цінувати життя і здоров'я, відповідально ставитися до себе та свого життя, до оточуючих людей [6]. Соціальне здоров'я визначає здатність дитини контактувати з однолітками та дорослими в різних життєвих ситуаціях. Пріоритетом для соціально здорових дітей є нестресовий стиль життя [3]. О. Васильєва, звертаючи увагу на наявність ряду складових здоров'я, таких як фізичне, психічне, соціальне і духовне, розглядає чинники, що здійснюють переважний вплив на кожен з них. Так, до основних чинників належать система харчування, дихання, фізичні навантаження, загартування, гігієнічні процедури. На психічне здоров'я насамперед впливають система ставлень людини до себе, інших людей, життя в цілому; її життєві цілі та цінності, особистісні особливості. Соціальне здоров'я особи залежить від відповідності особового і професійного самовизначення, задоволеності сімейним і соціальним статусом, гнучкості життєвих стратегій і їх відповідності соціокультурній ситуації (економічним, соціальним і психологічним умовам). Нарешті на духовне здоров'я, що є призначенням життя, впливає висока моральність, свідомість і наповненість життя, творчі стосунки та гармонія з собою і навколишнім світом. Разом з тим, автор підкреслює, що розгляд цих чинників як таких, що окремо впливають на кожен складову здоров'я, досить умовний, оскільки всі вони перебувають в тісному взаємозв'язку [14].

Щоб оцінювати здоров'я необхідно дуже точно уявляти зміст його поняття. Автори різних дефініцій здоров'я використовують безліч критеріїв, що характеризують з їх позиції поняття «здоров'я людини». Це і «певний стан органічного існування», й «оптимальне функціонування організму», і «процес збереження і розвитку», і «динамічний феномен», і «можливість людини» тощо. Усе це свідчить про відсутність єдиного вирішення проблеми здоров'я загалом.

Висновки. Таким чином, аналіз літературних джерел не виявив однозначного підходу до визначення поняття здоров'я. Узагальнюючи матеріали категоріального аналізу поняття «здоров'я», ми спираємося на твердження О. Изуткіна та Г. Царегородцева про те, що «здоров'я – це стан оптимальної саморегуляції організму та його динамічної взаємодії із середовищем, сукупність відносно урівноважених психосоматичних станів, що забезпечують можливість оптимального функціонування людини у різних сферах життя. Здоров'я – це не тільки відсутність захворювань, а й здатність організму швидко й своєчасно пристосовуватися до змінюваного соціально-психологічного та природного оточення й виконання видоспецифічних функцій, властивих людині. Здоров'я – це така форма життєдіяльності, що включає біологічні та соціальні ознаки» [12].

Література:

1. Апанасенко Г.Л. Избранные статьи о здоровье / Г.Л. Апанасенко. – К. : Здоров'я, 2005. – 48 с.
2. Башавець Н.А. Здоров'я – запорука якісної підготовки студентів / Н.А. Башавець // Наука і освіті. – 2008. – № 1–2. – С. 19–22.
3. Бойченко Т. Основи здоров'я : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Т. Бойченко, І. Василяшко, Н.С. Коваль. – К. : Генеза, 2009. – 160 с.
4. Брехман И.И. Валеология – наука о здоровье / И.И. Брехман. – 2-е изд. – М. : Физкультура и спорт, 1990. – 212 с.
5. Булич Э.Г. Здоровье человека: Биологическая основа жизнедеятельности и двигательная активность в ее стимуляции / Э.Г. Булич, И.В. Муравов. – К. : Олимпийская література, 2003. – 424 с.
6. Гнатюк О.В. Основи здоров'я: підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О.В. Гнатюк. – К. : Генеза, 2015. – 160 с.
7. Грибан Г.П. Аспекти стану здоров'я і фізичної підготовленості абітурієнтів до навчання у вищих навчальних закладах / Г.П. Грибан // Актуальні проблеми в системі освіти: ЗНЗ – доуніверситетська підготовка – ВНЗ: зб. наук. пр. матер. ІХ міжрегіонального семінару, м. Київ, 14 листопада 2014 р. Нац. авіаційний ун-т. – К.: НАУ, 2014. – С. 43–50.
8. Дзюбенко М.І. До розробки алгоритму управління власним здоров'ям (у контексті концепції В.В. Приходька) // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка

- [Текст]. Т. III. Вип. 98 / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка. – Чернігів: ЧНПУ, 2012. — С. 126–129. (Серія: Пед. науки. Фізичне виховання та спорт)
9. Казначеев В.П. Основание формирования программы общей и частной валеологии / В.П. Казначеев // Валеология. – 1996. – № 4. – С. 75–82.
10. Міхеєнко О.І. Валеологічна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищому педагогічному навчальному закладі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Міхеєнко Олександр Іванович. – Одеса, 2004. – 211 с.
11. Носко М.О. Здоров'язбережувальні технології у фізичному вихованні. Монографія. / М.О. Носко, С.В. Гаркуша, О.М. Воеділова. – К. : СПД Чалчинська Н.В., 2014. – 300 с.
12. Поліщук Н.М. Характеристика змісту поняття «здоров'я людини» в сучасних дослідженнях / Н.М. Поліщук // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2010. – № 1 (3). – С. 124–132.
13. Попов С.В. Валеология в школе и дома (О физическом благополучии школьников) / С. В. Попов. – СПб, 1997. – 257 с.
14. Рядинська І.А. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття здоров'я та його компонентів / І.А. Рядинська // Педагогіка та психологія. – 2016. – Вип. 52. – С. 28–37.
15. Тагліна О.В. Основи здоров'я : підруч. для 7 класу загальноосвіт. навч. закл. / О.В.Тагліна. – Х. : Вид-во «Ранок», 2015. – 160 с.

Олена Красновид (Комарівка, Україна)

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ В ШКОЛІ-ІНТЕРНАТІ

У статті розкрито зміст, форми та засоби ефективного виховання підлітків у загальноосвітніх школах-інтернатах та обґрунтовується доцільність і важливість функціонування цих закладів виховання в системі освіти України. Звертається увага на роль інтернатних закладів в сучасному суспільстві. Висвітлюються питання навчально-виховного процесу в початковій школі; робота адміністрації навчального закладу щодо створення комфортних умов проживання вихованців, покращення матеріальної бази. Зроблено акцент на досягненнях, які здобула школа, перспективах.

Ключові слова: школярі, школа-інтернат, виховання, навчально-виховний процес, виховна система.

Метою цієї статті є розкрити принципи організації життєдіяльності та навчально-виховної роботи в інтернатних закладах загалом з виокремленням їх у початковій школі з метою зацікавлення учнів до навчання.

Виклад основного матеріалу. Загальноосвітні школи-інтернати – заклади суспільного виховання, головне призначення яких – надати допомогу дитині в кризовій для неї ситуації й створити умови для реалізації її індивідуальних особливостей та можливостей. Головна особливість цих закладів полягає в тому, що діти й підлітки перебувають в них цілодобово протягом навчального року. А для багатьох із них – це дім, а колектив педагогів та вихованців – друга сім'я.

Сьогодні на різних рівнях іде обговорення про доцільність існування інтернатних закладів. Хочемо висловити нашу думку з цього приводу. Зараз у суспільстві склались такі обставини, що не всі батьки в змозі дати своїй дитині як матеріальне забезпечення, так і морально-етичне виховання. Не секрет, що в неблагополучних сім'ях батьки не приділяють належної уваги дітям. З такими небезпечно залишати дітей. Тому на сучасному етапі інтернатні заклади є чи не єдиною альтернативою запобігання негативним наслідкам для дітей із проблемних сімей. Можливо, в майбутньому, коли добробут та свідомість людей підніметься до більш високих рівнів, ця проблема і зникне. Сьогодні ж інтернатні заклади забезпечують вихованців всім необхідним. Так, не кожна сім'я може мати таке харчування, матеріальне забезпечення, комфортні умови проживання, доступ до мережі Інтернет, як це пропонують інтернати. У навчальному закладі створені всі умови для навчання та побуту вихованців. До послуг учнів – світлі класи, затишні кімнати, бібліотека, психологічна та соціальна служби, комп'ютерний клас, підключений до мережі інтернет. У той же час пріоритетом нашої роботи є завдання створити найбільш комфортні умови перебування вихованців у закладі, максимально наблизити їх до домашніх умов. Адміністрація нашої школи-інтернату постійно знаходить шляхи поліпшення проживання учнів школи. Так, завдяки тісним контактам зі спонсорами, залученням інвестувань міжнародних фондів, було здійснено практично повне оновлення школи: ремонт господарської мережі, приміщень, опалення. Діти проживають в зручних кімнатах у сучасних гуртожитках. На території школи є теплиця, де цілий рік вирощуються огірки та помідори, зелена цибуля, розсада квітів. Увесь урожай овочів використовується для харчування школярів.